

KNJIŽEVNOST**Drago Perko:****Zgoščeni imenik zemljepisnih imen Slovenije**

Ljubljana 2001: Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije, Geodetska uprava Republike Slovenije, 48 strani, 1 zemljevid z legendo, 5 fotografij, ISBN 961-90637-4-0

Izdelovalci svetovnih atlasov in zemljevidov svetovne razsežnosti se med konceptualnimi problemi slej ko prej soočijo tudi z dilemo, kako pravilno zapisati originalna zemljepisna imena, ki odsevajo posebnosti številnih svetovnih jezikov z najrazličnejšimi glasovi, zapisanimi z različnimi pisavami. Sodobna informacijsko-komunikacijska tehnologija ob hkratnem procesu globalizacije zahteva in obenem tudi omogoča poenotenje zapisov, za katerega pod okriljem Organizacije združenih narodov skrbi strokovno združenje UNGEGN (*United Nations Group of Experts on Geographical Names*).

Ena izmed glavnih nalog združenja je priprava nacionalnih imenikov zemljepisnih imen ali gazetarjev (angleško *gazetteer*), kakor se ti imeniki imenujejo s tujko. Sčasoma naj bi vsaka država izdelala imenike in za splošno rabo zgoščene imenike zemljepisnih imen, v katerih naj bi skladno z načeli transkripcije ali transliteracije pripravile v latinici zapisana in z ustreznimi diaktričnimi znamenji opremljena standardizirana zemljepisna imena na svojem ozemlju. Na ta način naj bi se sčasoma razširila ustrezna raba zemljepisnih imen po vsem svetu. Dejanske razmere so seveda precej bolj zapletene, saj so marsikje še vedno pretirano zakoreninjene kolonialne oblike zemljepisnih imen, znotraj večjezičnih držav se ponekod zavestno izpostavlja en sam dominanten jezik, v nekaterih primerih pa se pojavljajo težave z več različnimi načini transliteracije. Tako so se do pred kratkim na posameznih območjih različno zapisovala arabska zemljepisna imena, na drugi strani pa se je na primer po poenotenju transkripcije po vsem svetu uveljavila enaka, pinjinska različica zapisa zemljepisnih imen na Kitajskem.

Zgoščeni imenik zemljepisnih imen Slovenije je pomemben prispevek naše države k svetovnemu prizadevanju po poenotenju rabe zemljepisnih imen, ki temelji na resolucijah sedmih konferenc Združenih narodov za standardizacijo zemljepisnih imen (Ženeva 1967, London 1972, Atene 1977, Ženeva 1982, Montréal 1987 ter New York 1992 in 1998), še zlasti na resolucijah I/4 (Nacionalni imeniki zemljepisnih imen), II/17 (Posvetovanje o pripravi imenikov zemljepisnih imen), II/17 (Začasni spiski standardiziranih imen), III/2 (Označevanje mednarodnih imenikov zemljepisnih imen držav), IV/18 (Večstransko obravnavanje toponimskih podatkov) in V/16 (Izdajanje uradnih nacionalnih oblik zemljepisnih imen).

Ker je publikacija v bistvu bolj kot slovenskim uporabnikom namenjena svetovni javnosti, je v celoti dvojezična. Ob slovenskem besedilu izpod peresa Draga Perka se pojavlja še angleški tekst priznanega prevajalca Wayne J. D. Tuttle. Strokovni sodelavci pri njeni pripravi so bili Jurij Mlinar z Geodetske uprave Republike Slovenije, Borut Peršolja z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU ter Dušan Petrovič in Dalibor Radovan z Geodetskega inštituta Slovenije.

Publikacija je razdeljena na sedem poglavij. Pojasnjevalnemu uvodnemu delu sledi predstavitev Slovenije skozi njeno naravnogeografsko členitev na alpski, panonski, dinarski in sredozemski svet. Po daljšem opisu posameznih pokrajinskih značilnosti so faktografsko navedena temeljna zemljepisna in zgodovinska dejstva o naši državi. Tretje poglavje predstavlja glavne značilnosti slovenščine in slovenske abecede, pri čemer so v preglednici izpostavljeno izpisane vse njene črke. Sledi poglavje z naslovom Slovenski zemljepisni izrazi, v katerem so tabelarično v angleškem, nemškem, francoskem in španskem jeziku zapisane ustreznice za slovenske generične izraze, ki se pojavljajo kot deli naših zemljepisnih imen. Zadnje, sedmo poglavje vsebuje razmeroma bogat seznam virov, razdeljen na vire o zemljepisnih imenih in vire o Sloveniji.

Vsebinsko jedro publikacije sta peto in šesto poglavje. Zgoščeni imenik, predstavljen v šestem poglavju, vsebuje slovenska zemljepisna imena z zemljevida Republike Slovenije v merilu 1 : 1.000.000, ki skupaj z legendo sestavlja peto poglavje. Večbarvni zemljevid v Gauß-Krügerjevi projekciji in z belo-zelenim reliefom ima vrisane še vodovje, večja naselja, državno mejo, prometno omrežje ter kraške jame in brezna.

Vsa zemljepisna imena znotraj ozemlja Republike Slovenije je leta 2001 standardizirala Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen slovenske vlade. Na narodno mešanih območjih v Prekmurju in Slovenski Istri se pojavljajo dvojezično zapisana imena, tako da so slovenskim oblikam v oklepaju dodane madžarske oziroma italijanske ustreznice. Dvojezično so zapisana tudi pokrajinska imena večjih gorovij in pogorij (Julijske Alpe, Karavanke, Čičarija, Gorjanci), ki se vlečejo vzdolž državne meje ali z delom ozemlja segajo prek nje. Imena v zamejstvu so po načelih dvojezičnega zapisovanja originalnih imen ter slovenskih imen v oklepaju za imena držav, naselij, pokrajin, vzpetin in voda zapisana na ozemljih vseh štirih sosednjih držav.

Tako kot pri večini zemljevidov Slovenije v velikih merilih je glavna pomanjkljivost tega zemljevida Geodetskega inštituta Slovenije, ki ga je naročila Geodetska uprava Republike Slovenije, nepopoln zajem imen pokrajinskih enot, kar velja pripisati neenakomerni poseljenosti, predvsem pa pomanjkaju prostora na zemljevidu. Tako so imena pokrajin praviloma izpisana na vzpetih območjih (gorovja, večji del hribovij, a le nekatera gričevja) z redkimi pomembnejšimi naselji, za kotline, podolja in ravnine z gostejšo mrežo naselij pa se sploh ne pojavljajo. Zato je v bistvu škoda, da zapis o naravnogeografski pestrosti naše države ne spremlja še zemljevid njene naravnogeografske regionalizacije s sistematično navedbo imen pokrajin. Takšen zemljevid so na primer prav z namenom predstavitve rezultatov standardizacije imenoslovja že pripravili v Nemčiji.

Na zemljevidu je do neke mere moteče tudi očitno načelo, da velikost črkovnega zapisa pokrajin ne narekujeja njihova velikost oziroma pomenska razvrstitev v hierarhičnem sistemu, temveč razpoložljiv prostor. Tako so na primer imena Banjšice, Nanos in Hrušica zapisana z bistveno večjo pisavo kakor večji in višji Trnovski gozd. Enako velja za Javornike med Pivko in Notranjskim podoljem, s tem da pokrajinskega imena za bolj prostrano in višje Snežniško pogorje (ali vsaj Snežnik) sploh ni. Seveda pa se je treba zavedati, da glavni namen imen na zemljevidu ni njihova vsebina, pač pa njihov pravilni zapis.

Imenik v nadaljevanju publikacije uvajajo pojasnila, kjer so razložene v njegovem nadaljevanju uporabljene kratice in krajšave ter način njegove uporabe (znak glej in lega na karti glede na koordinate). Zemljepisna imena v nadaljevanju so ločeno razvrščena glede na njihovo lego znotraj Slovenije (ta imena je standardizirala slovenska komisija) in zunaj Slovenije v Avstriji, Hrvaški, Italiji in Madžarski (ta imena so predmet standardizacije omenjenih držav). Za vsako zemljepisno ime (z izjemo rek in pokrajin) sta navedeni tudi njegovi zemljepisna širina in dolžina ter povsem na koncu zapisa še zvrst zemljepisnega imena.

Zgoščeni imenik zemljepisnih imen Slovenije po vsebini presega običajne gazetirje, ki večinoma obsegajo zgolj seznam zemljepisnih imen. Ob primernem razpečevanju med zainteresirane uporabnike bo nedvomno prispeval, da se bodo na tujih zemljevidih, ki prikazujejo našo državo, sčasoma le pojavili pravilni zapisi slovenskih zemljepisnih imen. Z dosedanjo prakso prav gotovo ne moremo biti zadovoljni, saj so bile večini izdelkov predloge karte v hrvaških in srbskih atlasih iz časa nekdanje skupne države, potem pa, ko so bile napake enkrat postorjene, so se pri nastajanju novih izdelkov ob nekritičnem zajemanju iz raznih mednarodnih virov trdoživo prenašale v vse novejšje publikacije. Zato je že skrajni čas, da se dejavno odzovemo na tovrstno prakso, ki nas v skrbi za pravilno rabo lastnega jezika ne sme pustiti ravnodušne.

Drago Kladnik

Drago Perko:

Analiza površja Slovenije s stometrskim digitalnim modelom reliefa

Geografija Slovenije 3

Ljubljana 2001: Založba ZRC, 229 strani, ISBN 961-6182-94-3

